

"Zatrzymaj się zanim wyślesz"

- Grupa: szkoły ponadpodstawowe (15–19 lat)
- Tematy: rozpoznawanie manipulacji + fake newsów
- Czas: 25 minut
- Forma: praca w grupach 3–4 osoby

PRZEBIEG (krok po kroku)

- 1** Rozdaj materiał roboczy. Cisza na przeczytanie. (2 min)
- 2** Grupy pracują nad pytaniami - zachęć do użycia telefonów do weryfikacji.
- 3** Każda grupa prezentuje: które warstwy manipulacji wykryła + wynik weryfikacji. (9 min)
- 4** Podsumowanie prowadzącego znajdziesz w kluczu na końcu tego materiału. (2 min)

CEL

Uczeń rozpoznaje techniki manipulacji w konkretnym materiale i podejmuje świadomą decyzję czy udostępnić dalej.

MATERIAŁY

Karta z materiałem roboczym (poniżej). Tablica do zapisania obserwacji. Opcjonalnie: smartfony.

MATERIAŁ ROBOCZY

Widzisz na Instagramie reklamę - sponsorowany post profilu "InwestujMłodo_PL" (28 tys. obserwujących):

"Masz 16 lat i myślisz że inwestowanie jest dla dorosłych? BŁĄD. Moi uczniowie zarabiają 2000–5000 zł miesięcznie na kryptowalutach. Bez wkładu własnego - zaczynasz od 0 zł i wypłacasz po tygodniu. Tradycyjne banki nie chcą żebyś o tym wiedział, bo straciliby klientów. Zostały ostatnie miejsca na darmowe szkolenie - link w bio. Pierwsze 50 osób danego dnia dostaje bonus startowy 200 zł!"

W komentarzach: dziesiątki osób piszą "dzięki, właśnie wypłaciłem pierwsze 800 zł!" i "szkoda że nie zacząłem wcześniej".

WASZE ZADANIE:

1. Wypiszcie wszystkie techniki manipulacji jakie znajdziecie (jest ich co najmniej pięć).
2. Co jest podejrzanego w komentarzach?
3. Spróbujcie zweryfikować: czy "zarabianie bez wkładu własnego" na krypto jest realne? Sprawdźcie ostrzeżenia KNF.
4. Jak zareagujesz - dla siebie i jeśli znajomy chce w to wejść?

KLUCZ DO OMÓWIENIA

1 O CO CHODZI W TEJ AKTYWNOŚCI

Aktywność uczy PPB rozkładać dezinformację na warstwy. Materiał to scam inwestycyjny celowany w nastolatków - realny format który krąży na Instagramie i TikToku. Kluczowe: scam jest zbudowany na prawdziwym fundamencie (kryptowaluty istnieją, młodzi naprawdę inwestują), co czyni go wiarygodnym. Cel aktywności: pokazać że im bardziej coś brzmi jak "okazja tylko dla ciebie", tym mocniej trzeba sprawdzać.

Aktywność ćwiczy też realną weryfikację - uczniowie mają sprawdzić ostrzeżenia KNF na telefonie. To przenosi umiejętność z teorii w praktykę.

2 CZEGO SZUKAMY - techniki manipulacji (co najmniej pięć)

OBIETNICA NIEMOŻLIWEGO ZYSKU - "2000-5000 zł miesięcznie", "bez wkładu własnego, od 0 zł"

Inwestycja bez wkładu nie istnieje. Nie da się wypłacić zysku z niczego. To definicyjny sygnał scamu.

TEORIA SPISKOWA - "banki nie chcą żebyś wiedział"

Klasyczna technika: pozycjonuje scam jako "ukrytą prawdę" i każdą krytykę jako "obronę systemu". Uodparnia ofiarę na ostrzeżenia.

POTWIERDZENIE SPOŁECZNE (FAŁSZYWE) - komentarze "wypłaciłem 800 zł"

Komentarze pod takimi postami są zwykle botami lub współpracownikami. Łatwe do sfabrykowania.

CELOWANIE W TOŻSAMOŚĆ - "masz 16 lat i myślisz że to dla dorosłych? BŁĄD"

Gra na chęci bycia dojrzałym, niezależnym finansowo. Pochlebia i prowokuje jednocześnie.

BONUS STARTOWY - "200 zł dla pierwszych 50 osób"

Hak: darmowe pieniądze obniżają czujność i tworzą poczucie zobowiązania.

3 CZEGO SZUKAMY - podejrzane komentarze

Komentarze "właśnie wypłaciłem 800 zł" są:

- Zbyt jednorodne (wszystkie pozytywne, podobny język).
- Nieweryfikowalne (żadnego dowodu wypłaty).
- Typowe dla farm botów lub kont współpracujących.

Pytanie do grupy: gdyby to było prawdziwe, dlaczego nikt nie pokazuje potwierdzenia przelewu? Dlaczego wszystkie komentarze brzmią tak samo?

4 WERYFIKACJA - czego uczniowie powinni szukać

KNF (Komisja Nadzoru Finansowego) prowadzi "listę ostrzeżeń publicznych" - rejestr podmiotów podejrzanych o nielegalną działalność finansową. Uczniowie mogą wyszukać "KNF lista ostrzeżeń" i sprawdzić jak wygląda.

Kluczowe fakty do potwierdzenia w weryfikacji:

- Legalna działalność inwestycyjna w Polsce wymaga licencji KNF.
- "Zysk bez ryzyka i bez wkładu" jest prawnie niemożliwy - każda inwestycja niesie ryzyko.
- Podmioty oferujące "szkolenia" prowadzące do wpłat są częstym schematem scamu.

Jeśli uczniowie nie mają internetu: opowiedz o liście ostrzeżeń KNF i zasadzie "zysk bez ryzyka nie istnieje".

5 JAK PODSUMOWAĆ REAKCJĘ

DLA SIEBIE: nie klikać, nie podawać danych, nie wpłacać. Zgłosić jako scam jeśli platforma to umożliwiała.

JEŚLI ZNAJOMY CHCE WEJŚĆ: tu wracają umiejętności z modułu o rozmowie (A3/S8). Nie "jesteś głupi" tylko:

"Sprawdziłem/am to - nie ma żadnej firmy z licencją na takie działanie. KNF ostrzega przed takimi schematami. Pokażę ci, dobra?"

Pytaj, pokazuj dowody, nie atakuj.

6 ANTYCYPACJA TRUDNYCH REAKCJI UCZNIÓW

"Ale przecież niektórzy naprawdę zarabiają na krypto."

→ Prawda – handel kryptowalutami istnieje i bywa zyskowny.

Ale to nie to samo co "zysk bez wkładu i bez ryzyka od 0 zł". Scam wykorzystuje istnienie prawdziwego rynku żeby ukryć fałsz.

Różnica: prawdziwy trading = ryzyko i możliwa strata; scam = obietnica pewnego zysku z niczego.

"A jak ktoś naprawdę dostał te 200 zł bonusu?"

→ Czasem pierwsi uczestnicy dostają małe wypłaty - to inwestycja scammera w wiarygodność. Pozwala nagrać "dowody" i rekrutować większe ofiary. Klasyczny mechanizm piramidy.

"To brzmi jak coś dla naiwnych, ja bym nie wszedł."

→ Dobrze - ale zauważ jak dobrze to jest zrobione. Celuje w konkretną grupę, używa prawdziwego faktu, ma social proof.

Scamy działają nie dlatego że ludzie są naiwni, tylko dlatego, że są dobrze zaprojektowane. Czujność to kwestia nawyku, nie inteligencji.

7 PUENTA DO WYPOWIEDZENIA NA KONIEC

"Najlepsze oszustwa nie wyglądają jak oszustwa - wyglądają jak okazja stworzona specjalnie dla ciebie. Dwie zasady na całe życie: zysk bez ryzyka nie istnieje, a każda legalna inwestycja w Polsce jest zarejestrowana i sprawdzalna w KNF. Jeśli ktoś każe ci się spieszyć i obiecuje pewny zysk - to wystarczający powód żeby się zatrzymać."

8 JEŚLI ZOSTAŁO WIĘCEJ CZASU

Dyskusja: dlaczego scamy celują akurat w nastolatków? (Mniejsze doświadczenie finansowe, chęć niezależności, aktywność w mediach społecznościowych, mniejsza znajomość instytucji jak KNF.)

Rozszerzenie: poprosz grupy żeby zaprojektowały "kontr-reklamę" - post ostrzegający rówieśników przed takim scamem. To ćwiczenie prebunkingowe: tworząc ostrzeżenie, uczeń utrwala rozpoznawanie wzorca. Można połączyć z rolą ambasadorską (Team InfoCheck).